C. Hooykaas

De auteur van de Harsa-Wijaya

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 117 (1961), no: 3, Leiden, 387-388

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

moeilijk maken. Zij gedogen dat de mens een stuk grond ontgint en bebouwt mits hun eigendomsrecht door middel van offers op zijn tijd wordt erkend.

't Bijzondere in Pringkuku was nu dat hier de verering uitging van de gemeenschap en een doorlopend karakter had. Op den *békél* rustte de plicht den *dëdëmit*-dienst in zijn woning te verzorgen en zijn echtgenote was, ook weer ambtshalve, verplicht het vertrek in orde te houden en de offers te verzorgen. Men mag daaruit afleiden dat deze *dëdëmit* de eigenaar was van het gehele dorpsgebied.

Wij hebben in de Preanger een huis bewoond, een Gouvernementswoning op Gouvernementsgrond. Dat woord zei de bevolking natuurlijk niets. Er was enige onrust onder de bedienden toen ik er in trok. 't Bleek dat de grondgeest verlangde dat er éénmaal per week op een vasten dag een godsdienstige maaltijd werd gehouden (al of niet uitgesproken, ook aan hem opgedragen). Toen dat geschiedde was iedereen opgelucht. Niemand stelde zich de vraag hoe dat zo gekomen was; 't was zo en dus moest het geschieden.

R. A. KERN

NASCHRIFT. Het distrikt Punung, Patjitan, bevat verscheidene plekken van verering van chthonische machten. Dit staat vermoedelijk in verband met de daar gevonden druipsteen-grotten. De guwa (grot) Kalak (*kalak* is een boom, *Mitrephora*) zou de laatste woonplaats zijn van den laatsten Bra Widjaja, wiens plan, daar een kraton te stichten, nadat hij uit Madjapahit verdreven was, door sunan Kali Djaga verijdeld werd. De vorst zou na zijn dood begraven zijn in de desa Kalak; zijn beide handen, in een vrij grote waterpot (*gëñtong*) geborgen, liggen in de Sëtana (kraton) Gëñtong, een heilige plek op een uitstekende rots aan de zuidkust, die het voorkomen van een pot heeft, en geldt voor een van de *tumbals* van Java (bezweringsmiddelen, die de mensen tegen de boze geesten moeten beschermen).

Het is hier niet de plaats om diep in te gaan op deze overlevering. De grote betekenis van de Ratu Lara Kidul, de maagdelijke Vorstin van de Zuidzee, in het Javaanse volksgeloof is bekend genoeg. Verering van deze Zee- en Doodsgodin komt op talrijke plekken lang Java's zuidkust voor. Het lijkt waarschijnlijk dat wat de heer Kern in Punung gezien heeft vereringsplaatsen van de Vorstin waren. Ook uit andere distrikten zijn wel rustbedden binnenhuis (men denke aan de Zuid-Midden-Javaanse *krobongan* of *patanen*) gewijd aan hogere machten en met name aan de Njahi Kidul gemeld.

Leiden, december 1960.

TH. PIGEAUD

DE AUTEUR VAN DE HARSA-WIJAYA. Toen Prof. Berg de 'Kidung Harṣa-Wijaya, Middel-Javaansche Historische Roman', publiceerde in BKI 88/1-2, 1931, moest hij op p. 3 opmerken: 'Omtrent de tijd, waarin de Kidung Harsa-Wijaya vervaardigd kan zijn en omtrent den persoon van den schrijver tasten wij geheel in het duister. . . . Zoolang niet anders blijkt, mag aangenomen worden, dat het werk op Bali ontstaan is.'

Dezer dagen las ik het hs. van de Gëdong Kirtya (vroeger Kirtya Liefrinck-van der Tuuk) No. 273, Babad Sang Brahmana Catur, waarvan de auteur ook dadelijk als andere mogelijke titel opgeeft: *Brahmakulasargah*. Inderdaad vormt de afstamming der 4 voornaamste brahmanengeslachten het grootste deel (lëmpir 6-63) van dit geschrift.

In de eerste 5 lëmpirs staan brokken en flarden van het *Brahmaṇḍa-purāṇa*, nu gemakkelijk te identificeren door Prof. Gonda's uitgave in *Bibliotheca Javanica* 5/6. De auteur noemt in het begin van zijn geschrift als jaar van vervaardiging

ervan Sāka 1833 = 1911. Handelend over de grote brahmaan Nirartha vermeldt hij (1. 15a) de kidung Sēbun Bangkung (Berg, diss. p. 25). Op lēmpir 19a schrijft hij aan 'Pangéran Dawuh' toe *sangsipta* (het werk, of: de [drie] werken) Kadi Uta abuburwan I Logro lkang tahēn rahu, ongeveer in overeenstemming dus met wat opgegeven wordt door de proza-redactie van de Pamañcangah (Berg, diss. p. 27). Na zijn wijding door Nirartha schreef hij de gedichten Raré Canggu, Wilēt, Ukir Panēlēgan, Sagara Gunung, Karas Nagara, Jagul Tuwa, Wilēt Mañura, Anting Timah (ib.). Nirartha dichtte toen Gugutuk Mēnur, Sara Kusuma, Ampik, Lēgarang, Mahisa Langit, Dharma Pitutur, Ewēr, Mahisa Mēgat Kung, Dharma Putus; voorts Usana Bali en Añang Nirartha (ib.).

Nirartha's zoon Kulwan had een zoon Padanda Panida (1. 22a), wiens oudste zoon Padanda Tambahu, gevestigd in de asrama Wanasara van Tabanan, Wédari-smara zou gedicht hebben en de Brahmara Sangupati, uit welk laatste gedicht H. T. Damsté heeft vertaald in Koloniaal Tijdschrift 14/3, Mei 1925 pp. 312—318. Daar de korte (5 l.) Wēda-smara van de Kirtya (No. 769) in de Middel-Javaanse zangwijze *dēmung* blijkt gedicht te zijn, en terecht niet in de rubriek I Wēda maar onder IV C Kidung is opgenomen, is dit misschien Padanda Tambahu's werk.¹

Nirartha's kleinzoon Manuhaba had o.a. een vrouw uit Tianjar; hun zoon Padanda Kēkēran dichtte de lambang Harṣa-Wijaya (1. 26a). Als *santana* had hij een Pidada, en als Padanda Njoman Pidada schreef deze Tantri-carita en Wangbang Turida. — Relata refero.

Al dit werk was dus uit 'clericaal' milieu, daar Pangéran Dawuh of Dawuh Balé Agung 's konings 'clerc' was (Berg, diss. p. 19) en de padanda-auteurs de clerus uitmaakten; als tijd van ontstaan mogen we dus omstreeks 1600 aannemen (en als plaats Bali).

C. HOOYKAAS

BOEKBESPREKINGEN

VAN NIEL, R., *The Emergence of the Modern Indonesian Elite*. The Hague and Bandung, W. van Hoeve Ltd., 1960.

The creation of the Indonesian elite, and the attitude it adopted, were the consequences of action by the government of the Netherlands Indies. This is the main lesson derived from this book, and a salutary corrective to the attitude which regards Indonesian nationalism as an outgrowth quite independent of Indies' government action.

The author begins by tracing the development of the various institutions set up to train Indonesians for the various functions of a modern state. From 1906 onwards, in particular, there was

... an increased and active desire on the part of the upper class Indonesians for Westernised education... Where previously the prestige posts in the Indonesian hierarchy had been awarded on the basis of birth, the new colonial policy made education supplemental to birth, and in time and in certain instances made education the chief criterion. This in turn resulted in a greater diversification of the Indonesian elite. Whereas in 1900 the priajai group had been mainly nobles and administrators, by 1914 it contained increasing numbers of civil servants, government technicians, and intellectuals who shared the elitist role and who in the eyes of the Indonesian common man of the village were included within the general designation 'priajai'. (p. 48, 50/51).

¹ Ik dank dit geschrift, zoals zovele andere, aan de trouwe hulp van Gusti Ngurah Ketut Sangka, Krambitan (Tabanan).